

הארץ

עיתון הארץ 07.03.2017

דימיטרי שומסקי

יש חשיבות מיוחדת לעובדה שאת "תוכנית עשר הנקודות" שלו, המשקפת, לדבריו, "מפת דרכים חדשה ועדכנית" לפתרון מדיני ריאלי של הסכסוך הישראלי-פלסטיני, פירסם יו"ר מפלגת העבודה, יצחק הרצוג, דווקא ב"הארץ" (23.2). שכן ייתכן שבזכות עובדה זו, האגף השמאלי של מצביעי העבודה המסורתיים, הרואה בייסוד מדינה פלסטינית בגבולות 1967 את הדרך הרצויה והאפשרות היחידה להשיג הסדר מדיני (ציבור שבחלקו הגדול נמנה, יש להניח, עם קוראי "הארץ") יבחן מחדש את עמדתו האלקטורלית.

ל"תוכנית עשר הנקודות" מטרה מוצהרת כפולה: התקדמות ממשית אל פתרון שתי המדינות, ו"הצלת הגושים" — קרי, הבטחת השארתם של גושי ההתנחלויות בריבונות ישראל בהסדר הסופי. ואולם, בין שני יעדים אלה קיימת סתירה עמוקה, שאיננה ניתנת ליישוב: המשך קיומם של גושי ההתנחלויות מעבר לקו הירוק יש בו כדי למנוע, פשוטו כמשמעו, את הקמתה של מדינה פלסטינית בת־קיימא.

בניגוד למה שהוצג (והוטמע כמובן מאליו בתודעה הישראלית מאז ימי ה"אין-פרטנר" של אהוד ברק ועד היום) לא רק המחלוקת על זכות השיבה ועל ירושלים הביאה לכישלון הניסיונות להגיע להסכם קבע לאחר הסכמי אוסלו. לא פחות מכך עמדה בעוכרי שיחות השלום בין ישראל לפלסטינים בקמפ־דיוויד, בטאבה ובאנאפוליס, שאלת ההיקף הטריטוריאלי של המדינה הפלסטינית העתידית, וזיקתה של שאלה זו לעניין גושי ההתנחלויות המצויים, כידוע, ב"לב הקונסנזוס" הישראלי.

במחקר מעמיק ומאיר עיניים על אנאפוליס ("תהליך אנאפוליס: נווה מדבר או פאטה מורגאנה), שהופיע לפני יותר משנה בהוצאה המשותפת של מרכז שטינמץ למחקרי שלום באוניברסיטת תל אביב והמרכז להתחדשות הדמוקרטיה ("מולד"), מביא עומר צנעני את דבריו של אחמד קריע (אבו עלא) בתחילת הדיונים, כאשר ניסח, לבקשת ציפי לבני, את התפישה הפלסטינית בשאלה מהי מדינה בת-קיימא: "מדינה בעלת מרחב אדמה הולם, עם רציפות גיאוגרפית, ובעלת יכולת לקלוט את כלל אזרחיה, בהם גם פליטים. מדינה כזו... תהיה לה שליטה מלאה במקורות המים שלה, בגבולותיה, [והיא תהיה] בעלת יכולת לפתח כלכלה עצמאית משלה."

דא עקא, שגושי ההתנחלויות הופכים את חזון המדינה הפלסטינית הנ"ל לבדיחה עצובה, שכן הם קוטעים את רצף ההתיישבות הפלסטינית ושוברים את מרקם החיים הפלסטיני בגדה — ואת זאת הבהירו הפלסטינים פעם אחר פעם בסבבי המשא ומתן הכושלים, מקמפ־דיוויד ועד אנאפוליס.

לגבי גוש ההתנחלות מעלה אדומים, למשל, שהצעת החוק לסיפוח ממתינה כיום להצבעה בוועדת השרים לחקיקה, הדגישו הפלסטינים חזרו והדגש, בקמפ־דיוויד ובטאבה, כי לא יוכלו להשלים עם סיפוח מכיוון שהוא מונע את גישתם לירושלים ממזרח (על פי הספר "במרחק נגיעה" מאת גלעד שר). על עמדה זו חזרו אנשי המשלחת הפלסטינית באנאפוליס, תוך שהם מנסים להציע נוסחת פשרה לפיה תושבי מעלה אדומים יחיו תחת שלטון המדינה הפלסטינית — נוסחה שלא זכתה להתייחסות ממשית מצד ישראל (צנעני, "תהליך אנאפוליס").

עוד "גוש התיישבות שבקונסנזוס", שנהפך בשיחות אנאפוליס למוקד מרכזי של חילוקי דעות, הוא גוש אריאל. המשלחת הפלסטינית התנגדה נחרצות לרעיון של השארת הגוש ברשות ישראל, בנימוק שדי לעיין בכל מפה סבירה, כדי להיווכח שהדבר אינו מתקבל על הדעת: אריאל, השוכנת כ-20 ק"מ בתוך השטח הפלסטיני, עתידה לבתר את המדינה הפלסטינית לשניים. טיעון נוסף היה, שאריאל נבנתה במכוון באזור זה, כיוון שמתחת לו מצוי החלק המהותי של אקוויפר מי ההר ולפיכך, סיפוחה ימנע את מימוש הזכויות הפלסטיניות בתחום המים. ישראל סירבה להתייחס לטיעון זה מנימוקים פרוצדורליים (ההפרדה בין דיוני הטריטוריה והדיונים בנושא המים) (צנעני, שם).

הואיל וקשה להניח שהרצוג אינו ער לכך ש"הצלת הגושים", שאליה חותרת "תוכנית עשר הנקודות", משמעה ש"המדינה הפלסטינית" — שאמורה לקלוט את המוני הפליטים — לא תהיה אלא ישות מובלעות מצומקת בשטחה ומבותרת לאורכה ולרוחבה, הרי שאין מנוס מן

המסקנה כי "היעד הסופי של שתי מדינות", לו נשבע אמונים ראש האופוזיציה בתוכניתו, אינו אלא שם צופן לאשרור הנחיתות המרחבית, הכלכלית והמדינית של העם הפלסטיני בין הירדן לים.

מבחינה זו, הרצוג אינו שונה אפוא מ**בנימין נתניהו** — ואין פלא שהשניים, כפי שנחשף ב"הארץ", היו קרובים לפני חצי שנה לחבור יחד לממשלת אחדות על יסוד של מסמך משותף להתנעת יוזמה מדינית, שגם בו הוכרז על הצורך בהכרה "בקיומם של מרכזי אוכלוסייה קיימים" ובסיפוח גושי ההתנחלויות בהסדר קבע.

מאחר שברור כי "המדינה הפלסטינית" של הרצוג, על גושי ההתנחלויות שבגרונה, היא למעשה הדרך לבטא בשפה נקייה יותר את ה"מדינה-מינוס" של נתניהו, ומאחר שסביר להניח כי איש מבין המועמדים הריאליים להחליפו בהנהגת המפלגה לא יוותר על "חזון הגושים" — נשאלת השאלה האם לא הגיעה העת שאותם מצביעי העבודה, שבעבורם רעיון שתי המדינות הוא יותר מסיסמה ריקה מתוכן, ייתנו סוף סוף גט כריתות למפלגה זו, ויתמכו במפלגה הציונית היחידה — מרצ — שבשבילה רעיון חלוקת הארץ הוא החזון להשגת שוויון אמת בין שני הלאומים, ולא כסות רטורית להמשך דיכוי זכויותיהם הלאומיות של הפלסטינים.